

23.03.2012

Opetus- ja kulttuuriministeriö
Kirjaamo
PL 29
00023 VALTIONEUVOSTO

Viite: OKM69/010/2011

Lausunto Taiteen edistämiskeskusta koskevasta uudistuksesta

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki Taiteen edistämiskeskuksesta. Uusi laki korvaisi nykyisen taiteen edistämisen järjestelystä annetun lain.

Esityksessä ehdotetaan perustettavaksi Taiteen edistämiskeskus –niminen virasto (TAIKE), jonka toimialaan kuuluisi taiteen ja kulttuurin edistäminen kansallisesti ja kansainvälisesti sekä taiteilijoiden työskentely- ja toimeentuloedellytyksistä huolehtiminen. TAIKE toimisi opetus- ja kulttuuriministeriön tulosohjauksen alaisena asiantuntijavirastona. Viraston yhteyteen ehdotetaan perustettavaksi itsenäistä päätäntävaltaa käyttäviä luottamuselimiä. Niitä olisivat taideneuvosto, valtakunnalliset ja alueelliset vertaisarviointiryhmät sekä erillislautakunnat.

Hallitusohjelman mukaan kulttuurilla on keskeinen asema yhteiskuntaa rakennettaessa ja siinä todetaan, että kulttuuripalveluiden on oltava tasa-arvoisesti ja tasalaatuisesti kaikkien saatavilla. Nykyisellä lailla ja asetuksella on mahdollistettu tasa-arvoiset edellytykset toimia ammattitaiteilijana ja harrastaa taidetta joka puolella Suomea. Esityksen mukaan suuri osa kulttuuri- ja taidepoliittista päätäntävaltaa siirtyisi Helsingissä sijaitsevalle TAIKE:lle ja sen johtajalle. Opetus- ja kulttuuriministeriö nimeäisi valtakunnallisen taideneuvoston, joka puolestaan nimeäisi valtakunnalliset ja alueelliset vertaisarviointiryhmät.

Esitys ei ota kantaa aluetoimistojen lukumäärään. Alueelliset taidetoimikunnat muodostuvat tällä hetkellä maakunnan liittojen alueista. Tällä toimintamallilla on saatu turvattua alueellinen kattavuus taiteen edistämisessä maassamme. Lapissa taide- ja kulttuuri on nostettu olennaiseksi osaksi aluekehittämistoimintaa, erityisesti luovien alojen ja matkailun toimialoilla. Tavoitteeksi on asetettu, että taide- ja kulttuuritoimen ml. taidetoimikunta, toimintaedellytyksiä ja merkitystä vahvistetaan osana alueellista kilpailukykyä. Lapin liiton näemyksen mukaan on tärkeää, että edelleen huolehditaan nykyisten kaltaisten alueellisten taidetoimikuntien riittävästä määrästä ja alueellisesta itsenäisyydestä esimerkiksi siten, että ne muodostetaan vähintään kolmen vastualueen ELY-alueista (täyden palvelun ELYt). Erityisen tärkeää on, että aluetoimiston säilyminen turvataan Lapissa. Vain näin pystytään huomioimaan maakuntamme erityispiirteet ja painopisteet (pitkät välimatkat, saamelaiskulttuuri, Pohjoiskalotin yhteistyö, Barentsin alueen kulttuuriyhteistyö) taiteen edistämisessä Lapin alueella. Aluetoimistojen hajautuminen liian laajoille alueille eriarvois-

23.03.2012

taa taide- ja kulttuuripalveluiden saantia (erityisesti lähipalvelut), haittaa taide- ja kulttuuri-toimen mukana oloa aluekehittämisessä sekä väistämättä keskittää taiteilijoita entistä enemmän kasvukeskuksiin.

Toiminnan kulmakivenä taiteen edistämisessä alueilla on ollut alueille sovellettu toimintastrategia, joka perustuu opetus- ja kulttuuriministeriön sekä taiteen keskustoimikunnan strategioihin ja painopisteisiin. Alue-toimikunnat ovat pyrkineet toteuttamaan näitä painopisteitä mm. vertaisarviointiin perustuneella avustusten ja apurahojen myöntämisellä sekä jalkauttamaan niitä muille aluekehittäjäviranomaisille osallistumalla alueelliseen strategia-työhön. Esityksen mukaan aiemmin alueellisten taidetoimikuntien vertaisarviointiin perustunut valtionavustusten myöntäminen siirtyisi TAIKE:en virkamiesmenettelyllä tehtäväksi. Tällöin vaarana on, että alueiden erityispiirteiden sekä alueen kentän paras tuntemus ja tietämys ohitetaan päätöksenteossa. Alueellisten taidetoimikuntien mahdollisuudet hoitaa tehtävänsä taiteen alueellisena edistäjänä tulee turvata säilyttämällä valtionavustusten myöntäminen alueilla. Näin alueellisten taidetoimikuntien asemaa alueensa taiteen edistäjänä aidosti selkeytetään ja vahvistetaan.

Nykyinen läänintaiteilijajärjestelmä on todettu toimivaksi taidetoimikuntalaitoksen toiminnan ydinasiaksi ja sitä luonnehditaan eri selvityksissä esimerkiksi onnistuneesta toiminnasta. Esityksen mukaan nykyisenkaltaiset läänintaiteilijat poistuisivat, tilalle tulisivat valtakunnalliset taidekoordinaattorit, joiden rooli olisi selkeästi keskusjohtoinen ja hallintopainotteinen käytännönläheisen, ruohonjuuritasolla tapahtuvan toiminnan kustannuksella. Läänintaiteilijoilla on keskeinen merkitys alueellisessa taiteen edistämisessä sekä strategioiden ja visioiden toimeenpanossa. Lapin liiton mielestä nykyisenkaltaisen läänintaiteilijajärjestelmä tulee turvata ja määräaikaaisesti taiteen edistämistehtäviin palkattavien henkilöiden suorat työsuhteet tulee säilyttää alueellisissa taidetoimikunnissa. Näin voidaan taiteen edistämässä turvata, että taidekoordinaattoreiden työpanos todella kohdistuisi alueille.

Esityksen mukaan alueelliset vertaisarviointiryhmät nimittäisi taideneuvosto kuultuaan taiteen yhteiskunnallisen aseman kannalta merkittäviä tahoja. Alueellisten taidetoimikuntien nimitysoikeus siirtyi aluehallintouudistuksen yhteydessä vuoden 2010 alusta opetus- ja kulttuuriministeriöltä maakuntien liitoille. Voimassa olevan lain mukaan maakunnan liitot määräävät alueellisten taidetoimikuntien jäsenet alueellisia taiteen ja kulttuurin eri alojen keskeisiä järjestöjä ja laitoksia kuultuaan *näiden ehdottamista henkilöistä*. Käytännössä aluekehityslain mukaista nimitysoikeutta ei ole vielä ehditty käyttää. Lapin liitto katsoo, että alueellisten vertaisarviointiryhmien nimitysoikeus tulee säilyä maakunnilla. Näin pystytään turvaamaan kansalaisten yhdenvertaisuus ja tasa-arvo sekä alueiden itsemääräämisoikeus taide- ja kulttuurialan kehittämisessä.

Lapin liitto näkee, että tärkeää tässä asiassa on pyrkiä turvaamaan alueille mahdollisuus osallistua aidosti taiteen edistämiseen liittyvään päätöksentekoon; säilyttämään aluetoimipisteiden lukumäärän sellaisena, että alueiden erityispiirteet on käytännössä mahdollista huomioida taiteen edistämässä; huolehtimaan taidekoordinaattoreiden tehtävien osalta, että heidän työpanoksensa todella kohdistuu alueille sekä säilyttämään alueellisten vertaisarviointiryhmien nimitysoikeus maakunnilla.

23.03.2012

Koska nyt annettu lakiesitys jättää vielä avoimeksi monia keskeisiä kysymyksiä, tulisi asetusta valmisteltaessa kuulla laajasti alueiden kulttuuritoimijoita ja aluekehitysviranomaisia, joilla on silloin paremmat edellytykset ottaa kantaa siihen miten käytännössä taiteen edistäminen alueilla tullaan toteuttamaan.

Lapin liitto

Esko Lotvonen
maakuntajohtajaSatu Kantola
aluekehitysasiantuntija,
kulttuurivastaava